

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอดีตตอนที่ยังไม่มีศาสนาใด ๆ เป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ผู้คนได้เชื่อในสิ่งที่เป็นอำนาจเหนือธรรมชาติต่าง ๆ ว่ามีอำนาจดลบันดาลให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ทั้งในด้านดีและร้ายขึ้นมาได้ เช่น เชื่อว่าการที่ฟ้าผ่าเป็นอำนาจของสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ กำลังโกรธและลงโทษผู้กระทำผิดอยู่ ดังนั้น เพื่อความสบายใจ ผู้คนจึงได้คิดวิธีเช่นสรวงบูชาสิ่งต่าง ๆ แก่สิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ทั้งนี้เพื่อให้ตนเองและผู้คนในสังคมที่อยู่ด้วยกันมีความอยู่รอดปลอดภัย ไม่เกิดอาเภทหรือภัยพิบัติใด ๆ ทั้งสิ้น ในการเช่นสรวงบูชานั้น อาจใช้เนื้อสัตว์ ผลไม้ ที่หาได้ในท้องถิ่นนั้น หรือแม้กระทั่งใช้ชีวิตมนุษย์ ในการเช่นสรวงบูชา ทั้งหมดเหล่านี้มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ เพื่อให้ตนเอง และผู้คนในสังคม มีความอยู่รอดปลอดภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ

เสรีรโกเศศ กล่าวว่า ในสมัยโบราณเมื่อมนุษย์ประสบภัยธรรมชาติ ไม่สามารถจะต่อสู้ต้านทานได้ ก็นึกเอาว่าเป็นเพราะผีหรือเทวดา ซึ่งมีอำนาจอยู่เหนือตน เป็นผู้บันดาล และเป็นธรรมดาที่มนุษย์จะพยายามหาทางป้องกันภัยอันตราย (อมรา พงศาพิชญ์, 2541: 37)

ความเชื่อเกิดจากสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น อำนาจของดินฟ้าอากาศ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ทราบสาเหตุ มนุษย์ย่อมเกลียดความทุกข์ และรักสุขเป็นธรรมดา ฉะนั้น เมื่อมีภัยพิบัติเกิดขึ้น ก็วิงวอนขอความช่วยเหลือต่อสิ่งที่ตนเชื่อว่าจะช่วยได้ ลัทธิความเชื่อแต่เดิมนั้นยึดถือธรรมชาติ อันมีพระอาทิตย์ พระจันทร์ ดาว น้ำ ลม ไฟ เป็นสรณะ ต่อเมื่อมีศาสนาเกิดขึ้นก็มุ่งยึดถือเหล่าเทพเจ้า ภูติผีปีศาจ ซึ่งคิดว่ามีตัวตนเป็นสรณะ และเชื่อว่าสิ่งที่นับถือนั้นย่อมจะแสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ช่วยตนได้ยามที่มีฤทธิ์ ต่อมาเมื่อวิทยาการต่าง ๆ ได้พัฒนาการมากขึ้น ความเชื่อในสิ่งบางอย่างดังกล่าวก็ลดน้อยลง และบางอย่างแปรเปลี่ยนจากธรรมชาติมาเป็นสิ่งประดิษฐ์ เช่น ผ้ายันต์ ตะกรุด ผ้าประเจียด เป็นต้น ความเชื่อเกิดจากความกลัว และความไม่รู้ สิ่งใดที่มนุษย์ไม่รู้ ไม่เข้าใจ ไม่สามารถควบคุมให้อยู่ในอำนาจได้ มนุษย์ก็เชื่อถือว่าสิ่งนั้นย่อมมีอิทธิพลเหนือมนุษย์ ธรรมชาติบางอย่างที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ จึงทำให้มนุษย์กลัว ทำให้เกิดความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์นั้น (สมปราชญ์ อัมมะพันธ์, 2541: 7)

สังคมทุกสังคมมีความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ไม่รูปแบบใดก็รูปแบบหนึ่ง คำว่า ศาสนาที่ใช้ในที่นี้ หมายถึง ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ถึงแม้ว่าคำสอนเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์จะไม่

ได้เป็นคำสอนของศาสนา ความเชื่อในภูติผีปีศาจ ก็รวมเรียกเป็นความเชื่อทางศาสนา เพราะเป็นความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ ลักษณะของสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น พระภูมิเจ้าที่ ผีปอบตา เจ้าเข้าทรง เทพเจ้า ฯลฯ ไม่ว่าความเชื่อทางศาสนาจะมีรูปแบบใด ความเชื่อทางศาสนาก็ยังเป็นส่วนประกอบที่สำคัญมากของแต่ละวัฒนธรรมของแต่ละสังคม เพราะเป็นตัวกำหนดขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่าง รวมทั้งเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม ทั้งนี้เพราะความเชื่อทางศาสนามักจะระบุถึงความดีและความชั่ว ซึ่งทำให้ศาสนามีลักษณะที่เป็นศีลธรรม และมีบทบาทต่อการกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม (อมรา พงศาพิชญ์, 2541: 8-9)

ในปัจจุบัน ศาสนาได้ถือกำเนิดขึ้นมามากมาย ไม่ว่าจะเป็นพุทธ คริสต์ อิสลาม เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วแต่ผู้คนจะเลือกศรัทธา หรือพึงพอใจในคำสั่งสอนหรือข้อปฏิบัติในศาสนานั้น ๆ

คำนิยามของคำว่า ศาสนา ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (พ.ศ.2493) คือ ลัทธิความเชื่อของมนุษย์ อันมีหลักคือ การแสดงกำเนิด และความสิ้นสุดของโลก เป็นต้น เป็นไปในฝ่ายปรมาตม์ประการหนึ่ง แสดงหลักธรรมเกี่ยวกับบุญบาป อันเป็นไปในฝ่ายศีลธรรมประการหนึ่ง พร้อมทั้งการกระทำตามความเห็น หรือตามคำสั่งสอนในความเชื่อถือนั้น ๆ

Emile Durkheim (1915) กล่าวว่า ศาสนา คือ ระบบที่รวมในเรื่องของความเชื่อและพิธีกรรม ที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ รวมกันอยู่ในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม สำหรับผู้ที่ยึดมั่นทางศาสนา

Anthony F.C. Wallace (1966) ได้ให้ความหมาย ศาสนาไว้ว่า ศาสนาคือ การจัดการทางพิธีกรรม โดยมีตำนานที่รวมพลังเหนือธรรมชาติเสริมสร้างความเลื่อมใส เพื่อจุดมุ่งหมายของการได้รับหรือการป้องกันการเปลี่ยนแปลงสภาพของมนุษย์และธรรมชาติ

นักวิชาการท่านแรกที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้บุกเบิกในการศึกษาเรื่องศาสนาคือ E. B. Tylor เป็นนักมานุษยวิทยาชาวอังกฤษที่มีชีวิตอยู่ในช่วง ค.ศ.1832-1917 และเป็นผู้ให้คำนิยามว่า ศาสนา คือ ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ (Religion is the belief in supernatural beings) (อมรา พงศาพิชญ์, 2541: 23) Tylor เชื่อว่า คติถือผีสางเทวดา (animism) ที่ว่า สิ่งทั้งหลายจะมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตก็ตาม มีวิญญาณที่มีตัวตนสิงอยู่ เป็นธาตุประกอบต้นกำเนิด และพื้นฐานของศาสนา

องค์ประกอบของศาสนา ซึ่งคนให้ความสนใจมากและพยายามปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดคือพิธีกรรม มีทั้งพิธีกรรมทางศาสนาและทางไสยศาสตร์ นอกจากนี้กิจกรรมประจำวันเกี่ยวกับวิถีชีวิตโดยทั่วไป ถือเป็นกิจกรรมและพิธีกรรมได้เหมือนกัน ถ้าการกระทำนั้นเป็นการกระทำที่ตั้งใจทำให้ถูกต้องไม่ผิดกฎ ไม่ใช่การกระทำตามความเคยชิน หรือสัญชาตญาณ (อมรา พงศาพิชญ์, 2541: 55) เมื่อเรามีระบบความเชื่อในเรื่องใดก็จะมีข้อปฏิบัติที่จัดเป็นพิธีกรรมเพื่อ

สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อนั้น พิธีกรรมต่าง ๆ นี้จะต้องยึดถือปฏิบัติเป็นประเพณีของสมาชิกกลุ่มสังคมวัฒนธรรมนั้น ๆ มีการกำหนดข้อปฏิบัติ องค์ประกอบต่าง ๆ ตามความเชื่อนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการบวงสรวงบูชา การเซ่นสังเวย การสวดมนต์อ้อนวอน ตลอดจนการรื่นเริงที่เกี่ยวข้องเนื่องในพิธีกรรมนั้น ๆ เมื่อพิธีกรรมเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของศาสนา และแต่ละศาสนานั้นมีพิธีกรรมความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป ในแต่ละพิธีกรรมนั้น บางครั้งต้องมีอาหารเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งถือว่าเป็นเครื่องบูชาบวงสรวงชนิดหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่า พิธีกรรมเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของศาสนาและเครื่องเซ่นไหว้เป็นส่วนประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของพิธีกรรม เครื่องเซ่นไหว้ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมของแต่ละสถานที่ และแต่ละประเภทของลัทธิ ศาสนา ย่อมมีความแตกต่างกัน เช่น ที่ศาลเจ้าพ่อเสือ ร่ำลือกันว่าวันที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุด คือ วันที่เจ้าพ่ออ้าปากเวลาไปไหว้นิยมเอาเนื้อหมูสด และไข่ดิบไปไหว้ท่าน ในวันนี้คนจะแน่นมาก และยังถูกรุมด้วยควินรูปที่คลั่งกระจาย ต้องเข้าไปถึงองค์เจ้าพ่อ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของศาลเจ้าเอาเนื้อหมูสดที่จะถวายอุทิศปากท่าน แล้วพูดว่าให้เฮง ๆ (จิตรา ก้อนันทเกียรติ, 2539: 47) แต่ถ้าเป็นวันปกติผู้คนที่แน่นเช่นกัน แต่ไม่มากเท่าวันที่เจ้าพ่ออ้าปาก ถ้าหาอาหารเซ่นไหว้ที่เป็นเนื้อหมูสด ไข่ดิบไม่ได้ ผู้คนมักใช้หมูสามชั้นดิบ หรือเนื้อสัตว์ อะไรก็ได้ดิบ และผลไม้ต่าง ๆ เช่น กล้วย ส้ม ถ้าบางคนไม่สะดวกในการที่จะนำของเหล่านี้มาจากบ้าน ก็มักจะมาซื้อที่ร้านซึ่งอยู่ตามหน้าศาล มีมากมายหลายร้าน มีทั้งอาหาร ผลไม้ น้ำมัน และเครื่องบูชาต่าง ๆ อาหารในพิธีกรรม มักมีความหมายในเชิงสัญลักษณ์แตกต่างกัน เช่น ส้ม ในภาษากวางตุ้ง พ้องเสียงกับคำว่า ทองคำ ซึ่งออกเสียงตรงกับคำที่หมายถึง ความหวาน และทรัพย์สมบัติ นิยมให้เป็นคู่ (วันทิพย์ สินสูงสุด, 2538: 93) แอปเปิ้ล มีความหมายแสดงถึง ความมีอายุยืน ดอกบัวขาว แสดงถึง ความเข้มแข็งและอดทน ดอกโบตั๋น แสดงถึง โชค ผลพล้ม ลูกเกด แสดงถึง ความอดทน ดอกเบญจมาศ แสดงถึง ความสดชื่นรื่นเริง (บรรยง บุญฤทธิ์, 2532: 96) ส่วนที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม (วัดพระแก้ว) มักเซ่นไหว้ด้วย ไข่ต้ม และน้ำพริกปลาร้า เป็นหลัก ส่วนวัดพระศรีมหาอุมาเทวี (วัดแขกสีลม) มักใช้ กล้วย นมสด มะพร้าว เป็นเครื่องเซ่นไหว้ ถ้าไม่สามารถนำมาจากบ้านได้ ภายในบริเวณวัด มีขายเป็นชุด มี มะพร้าว นมสด 1 กล่อง พวงมาลัย 1 ชุด 50 บาท เมื่อใช้ถวายแล้ว ทางวัดจะนำมาจัดเป็นชุดเพื่อขายใหม่ แต่ถ้าเราต้องการ จะนำกลับไปทานที่บ้าน เพื่อความเป็นสิริมงคลก็ได้ ส่วนวัดมังกรกมลาวาส (วัดเล่งเน่ยยี่) มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีความหลากหลายอยู่ภายในอาณาเขตบริเวณวัด เช่น เทพเจ้าแห่งดวงชะตา (ไห่ส่วยเอี้ยะ) ท้าวจตุโลกบาล เป็นต้น ดังนั้นเครื่องเซ่นไหว้จึงมีความหลากหลายเช่นกัน ทั้งนี้อาจมีความเหมือนหรือต่างกันได้ ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องศึกษาวิจัยต่อไป

พิธีกรรมเป็นภาษาสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความเชื่อซึ่งอาจเป็นความเชื่อที่เป็นศาสนาหรือมิใช่ศาสนาก็ได้ สามารถศึกษาได้หลายมิติ หลายระดับ (ระดับปัจเจก ระดับครัวเรือน ระดับชุมชน) ในมิติของการถ่ายทอดศาสน์ มีทั้งที่เป็นการถ่ายทอดตัวเนื้อหาความเชื่อและการถ่ายทอดอารมณ์ร่วม พิธีกรรมเป็นโครงสร้างที่ศาสน์บางอย่างจะถูกผลิตซ้ำ ถูกต่อยอดในจิตสำนึกของสมาชิกที่เข้าร่วม การที่อุดมการณ์ร่วมถูกผลิตซ้ำให้ทรงพลังได้นี้ก็เพราะ พิธีกรรมเป็นภาษาที่เน้นการใช้

ความรู้สึกเป็นสื่อถ่ายทอดศาสนที่เป็นเนื้อหา ความรู้สึกแบบต่าง ๆ จะถูกสร้างผ่านสัญลักษณ์หลายชนิด เช่น ดนตรี การสวด กลิ่นธูปควันเทียน และการใช้สื่อที่เป็นสิ่งของ เช่น สายสิญจน์ น้ำมันต์ บางพิธีกรรมอาจเน้นความรู้สึกขมขื่นขลังศักดิ์สิทธิ์ เช่น พิธีหลวงต่าง ๆ บางพิธีกรรมอาจเน้นความสนุกสนาน เช่น แห่นางแมว หรือบุญบังไฟ (คณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543: 83)

การที่มีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ใช่ของคนไทยแต่ดั้งเดิม ได้ปรากฏขึ้นในสังคมไทยมิใช่เรื่องแปลก แต่อาจเนื่องมาจากการมีอาณาเขตทางภูมิประเทศติดต่อกัน หรือมีการอพยพโยกย้ายของผู้คนข้ามประเทศ การติดต่อค้าขายหรือการพยายามเผยแพร่ศาสนา ฯลฯ ล้วนแต่นำมาสู่การเกิดขึ้นของสิ่งที่หลากหลายวัฒนธรรมมารวมกันอยู่ในพื้นที่ หรือ อาณาประเทศเดียวกัน ดังนั้นการที่พิธีกรรมสามารถดำรงอยู่ได้ และมีผู้นับถือบูชาเป็นจำนวนมาก เชื่อได้ว่า พิธีกรรมนั้น ๆ สามารถทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการของผู้คนในสังคมได้เป็นอย่างดี

กล่าวได้ว่า เครื่องเซ่นไหว้ เป็นส่วนประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของพิธีกรรม ปรากฏการณ์ความเชื่อเรื่องเครื่องเซ่นไหว้นั้น เป็นปรากฏการณ์ความเชื่อ และพิธีกรรมรูปแบบหนึ่งในสังคมไทย การศึกษาในครั้งนี้จึงเป็นการทำความเข้าใจกับพิธีกรรมที่เกิดขึ้น และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมเพื่อนำเสนอให้เห็นว่าพิธีกรรมเครื่องเซ่นไหว้เป็นปัจจัยให้กลุ่มบุคคลในสังคมที่มีทัศนคติและความเชื่อเหมือนกันมารวมตัวกัน โดยเชื่อว่าสามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างแน่นอน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบทบาทของการเซ่นไหว้ และความเชื่อทางศาสนา
2. เพื่อศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการเซ่นไหว้
3. เพื่อศึกษาระบบสัญลักษณ์ในการเซ่นไหว้ และเข้าใจระบบคิดของผู้ไหว้

สมมติฐานในการวิจัย

1. การเซ่นไหว้มีผลสะท้อนต่อความเชื่อทางศาสนา
2. ความสำคัญของการเซ่นไหว้ จุดสำคัญอยู่ที่ผู้ไหว้ นำของมาเซ่นไหว้ใคร
3. สิ่งที่นำมาเซ่นไหว้มีความหมายเฉพาะ ขึ้นอยู่กับความเชื่อว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์โปรดสิ่งใดเป็นพิเศษ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

พิธีกรรม หมายถึง ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ตลอดจนการกระทำอันสืบเนื่องมาจากระบบความเชื่อต่าง ๆ พิธีกรรมเป็นส่วนประกอบศาสนา ที่คนให้ความสนใจและถือปฏิบัติมาแต่ครั้งบรรพบุรุษ จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตที่จะขาดเสียมิได้ เพราะพิธีกรรมมักตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ของมนุษย์ได้ องค์ประกอบของพิธีกรรมจะประกอบไปด้วยผู้ประกอบพิธีกรรม ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมและกระบวนการขั้นตอนของพิธีกรรม ในที่นี้พิธีกรรมอาหารเครื่องเซ่นไหว้ หมายถึง พิธีกรรมใด ๆ ที่มีอาหารหรือเครื่องบูชาอื่น ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งอาหารและเครื่องบูชานั้นมักมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ร่วมอยู่ด้วย

การเซ่นไหว้ หมายถึง การนำของบางสิ่งบางอย่างไปสักการบูชาแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ผู้สักการะปรารถนา หรือเป็นการตอบแทนแก่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ดลบันดาลให้ผู้สักการะสมความปรารถนาในสิ่งที่ต้องการ

อาหารเครื่องเซ่นไหว้ หมายถึง อาหาร ผลไม้ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่รับประทานได้ รวมไปถึงเครื่องบูชาชนิดต่าง ๆ เช่น พวงมาลัย ซึ่งไม่สามารถรับประทานได้ นำมาถวาย บูชาแต่สิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์มีความพอใจ และดลบันดาลให้คนที่นำของมาถวาย บูชา ได้สมปรารถนาในสิ่งที่ต้องการ

ระบบสัญลักษณ์ หมายถึง การศึกษาหรือการให้ความหมายของสิ่ง ๆ หนึ่ง เช่น การใช้หิ้งเตี้ย (กระตาดเงินกระตาดทอง) ไหว้เจ้า มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ เป็นการให้ผู้ไหว้รำรวยเงินทอง หรือการใช้ส้มไหว้เจ้า มีความหมายในเชิงสัญลักษณ์ เป็นการขอให้ผู้ไหว้มีแต่ความสุขความโชคดี

ผู้รู้ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ในเรื่องพิธีกรรมเครื่องเซ่นไหว้ และความเชื่อทางศาสนาของวัดมิ่งกรมลาวาส ประกอบด้วย พระและอาจารย์ในวัด

ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาที่วัดมิ่งกรมลาวาส (เล่งเน่ยยี่) ถนนเจริญกรุง เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร โดยเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่หนึ่งคือ พระ และบุคคลที่มีความรู้ในรายละเอียดเกี่ยวกับการเซ่นไหว้ ศาสนา และความเชื่อเป็นอย่างดี กลุ่มที่สองคือ ผู้ที่มาประกอบพิธีกรรมเครื่องเซ่นไหว้ที่วัดมิ่งกรมลาวาส (เฉพาะกรณีที่มีเครื่องเซ่นไหว้มากกว่าการนำดอกไม้ธูปเทียนมา) เพศหญิง 5 คน เพศชาย 5 คน อายุ 35 ปีขึ้นไป

และได้มาประกอบพิธีกรรมเครื่องเซ่นไหว้ที่วัดมิ่งกรมลาวาสอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อย 5 ปีขึ้นไป
ในการศึกษาครั้งนี้ใช้เทคนิควิจัยทางมานุษยวิทยา โดยใช้วิธีการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม
(Participant Observation) และการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation)

วิธีการรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้มาจาก

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) จากการรวบรวมคัมภีร์วิทยานิพนธ์ ตำราทางวิชาการ รายงานวิจัย และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเอกสารเกี่ยวกับวัด
2. การวิจัยสนาม (Field Research) เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสังเกตการณ์ ทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) จากผู้มาประกอบพิธีกรรมเครื่องเซ่นไหว้ ทั้งเพศหญิงและชาย และเจ้าหน้าที่ในวัด เล่งเน่ยยี่และบุคคลที่มีความรู้ในเรื่องเครื่องเซ่นไหว้ ศาสนา และความเชื่อเป็นอย่างดี
3. มีเทคนิควิธีการอื่นๆ ที่สามารถทำให้ได้ข้อมูลอย่างสะดวก รวดเร็วพอสมควร เช่น การใช้กล้องถ่ายรูป และการใช้เทปบันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งจะเน้นการเขียนพรรณนาเชิงเปรียบเทียบ โดยข้อมูลจะอยู่ในรูปของการสัมภาษณ์เจาะลึกจากกลุ่มตัวอย่าง การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมและสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม ตลอดจนวิเคราะห์เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้งนี้อีกด้วย

สำหรับวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ผู้ศึกษาจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ข้อมูลจากการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม และการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม ตลอดจนวิเคราะห์เนื้อหาของเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หลังจากได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จแล้ว ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาสรุปให้ภาพรวมและเปรียบเทียบในแง่มุมต่าง ๆ ตามที่ผู้ศึกษาได้ตั้งประเด็นเอาไว้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจถึงการเซ่นไหว้ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์แต่ละประเภทว่า อาจมีความเหมือนหรือต่างกันก็ได้

2. ทำให้ทราบถึงรายละเอียดและประวัติความเป็นมาที่เกี่ยวกับพิธีกรรมและศาสนสถานที่ทำกรวิจัย

3. ทำให้เข้าใจความหมายของสัญลักษณ์ในการเซ่นไหว้

ข้อจำกัดในการวิจัย

ส่วนใหญ่ผู้คนที่มาวัดเพื่อทำพิธีกรรมเซ่นไหว้ พอมาถึงวัด เตรียมจุดธูป จุดเทียนไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์อธิษฐานขอในสิ่งที่ต้องการ หลังจากนั้นจึงนำของมาเซ่นไหว้ แต่เนื่องจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในวัดมีหลายองค์ ทำให้การไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ครบทุกองค์ทั่วไปต้องใช้เวลาพอสมควร ในการที่ผู้วิจัยจะเข้าไปขอสัมภาษณ์ระหว่างที่ผู้ให้สัมภาษณ์ไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์จึงเป็นเรื่องที่ลำบาก เพราะเหมือนกับเป็นการขัดจังหวะในการไหว้ แต่ถ้าผู้วิจัยขอสัมภาษณ์หลังจากที่ผู้ให้สัมภาษณ์ไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั่วบริเวณวัดแล้ว ผู้ให้สัมภาษณ์มักจะเลี่ยงโดยการกล่าวว่าไม่มีเวลาให้ข้อมูลเพราะต้องไปทำธุระที่อื่น แล้วแนะนำว่าควรไปสัมภาษณ์ผู้อื่นดีกว่า นอกจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มาวัดเพื่อทำพิธีเซ่นไหว้เป็นไปอย่างลำบากแล้ว การที่จะสัมภาษณ์ผู้ขายของเครื่องเซ่นไหว้ตามร้านค้า เป็นเรื่องที่ลำบากเช่นกัน เนื่องจากมีลูกค้าเข้ามาซื้อของภายในร้านตลอดเวลา พอถึงช่วงที่ไม่มีคน ผู้วิจัยเข้าไปขอสัมภาษณ์จากเจ้าของร้านค้าได้ไม่นานก็มีลูกค้าเข้ามาซื้อของ เป็นอย่างนี้อยู่ตลอด และเป็นทุกร้าน ผู้วิจัยต้องมีความอดทนและต้องใช้เวลาในการเก็บข้อมูลสำคัญ แต่ถ้าเป็นร้านค้าแผงลอยที่ขายขนมเซ่นไหว้ มักให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี มีสภาน้ำยัมแย้มในการให้สัมภาษณ์ ซึ่งผิดกับคนที่ขายของในร้านค้า มักจะมองผู้วิจัยว่ารบกวนเวลาในการขายของ

แนวความคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

พิธีกรรมมีส่วนสำคัญที่ทำให้คนที่มีความเชื่อและทัศนคติเหมือนกันมารวมตัวกัน ถือได้ว่าเป็นโครงสร้างทางสังคมระดับหนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเชื่อความพอใจ กล่าวได้ว่าคนที่มาอยู่รวมกันจะมีความเป็นปึกแผ่นในที่นั้น ๆ โดยเชื่อว่าสามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างแน่นอน

Emile Durkheim (อ้างใน จุไรรัตน์ จันทรธำรง และ ยุพา คลังสุวรรณ. มปด: 42) ได้สนใจศึกษาเรื่อง ความเชื่อและสัญลักษณ์ ซึ่งสมาชิกในสังคมยอมรับร่วมกัน Durkheim เข้าใจและอธิบายธรรมชาติของความยึดเหนี่ยว หรือความสมานฉันท์ทางสังคม (social cohesion or solidarity) ความเชื่อซึ่งสมาชิกในสังคมยึดถือร่วมกัน เป็นสิ่งที่เชื่อมหรือผลักดันให้คนอยู่รวมกลุ่มกัน คำว่า “จิตสำนึกรวมหมู่” (collective conscience) เป็นศัพท์ที่ Durkheim ใช้เรียกวิธีดำเนินชีวิต ความเชื่อและความรู้สึก ซึ่งสมาชิกของสังคมมีร่วมกัน อันเป็นผลจากการมีประสบการณ์ร่วมกัน และปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อกัน “จิตสำนึกรวมหมู่” หมายถึง ความตระหนักรู้ และความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ซึ่งสมาชิกของสังคมมีร่วมกัน (common awareness and understandings) ซึ่งทำ

หน้าที่ควบคุมสมาชิกของสังคมตั้งแต่เกิด แนวคิดของ Durkheim เน้นความเป็นปกติ (normality) เสถียรภาพ (stability) และความสมานฉันท์ (solidarity) ภายในสังคม

Durkheim (อ้างใน ยูรี โบตระกุล. 2537: 7) ได้แสดงแนวความคิดเกี่ยวกับศาสนา และพิธีกรรมไว้ว่า ความเชื่อทางศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวบุคคลเข้ากับกลุ่ม และบุคคลจะกระทำพิธีกรรมเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อนั้น อันเป็นพลังที่จะรวมกลุ่มเข้าด้วยกันให้เป็นปึกแผ่น (solidarity) เพื่อความอยู่รอดของกลุ่มตามทัศนะของ Durkheim จึงถือว่าศาสนาทำหน้าที่บำรุงรักษาให้สังคมนั้นได้ดำรงอยู่ต่อไปได้ (continuity)

ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมใด ๆ ก็สามารถทำให้คนที่มีความเชื่อในเรื่องเดียวกัน มารวมตัวกันเป็นปึกแผ่นในสถานที่ที่ประกอบพิธีกรรมนั้น ๆ ได้ ทำให้เกิดความสามัคคีขึ้นภายในกลุ่ม และพิธีกรรมเป็นส่วนหนึ่งในการควบคุมและช่วยสร้างเสถียรภาพให้แก่สังคม

นอกจากนี้ Durkheim (อ้างใน ทิตยา สุวรรณชฎ. 2542: 99-100) ได้ชี้ให้เห็นว่า กลุ่มหรือสังคมจำเป็นต้องมีการควบคุม นอกจากกฎหมาย ข้อบังคับ ทำหน้าที่ควบคุมเพียงส่วนหนึ่งแล้ว ศาสนาเป็นอีกส่วนหนึ่งในการควบคุมและช่วยสร้างเสถียรภาพ ให้แก่สังคม ศาสนาตามทัศนะของ Durkheim ปฏิบัติหน้าที่สำคัญ 4 ประการ คือ

1. ทำหน้าที่ในการเตรียมและจัดวินัย (Disciplinary and Preparatory function) หน้าที่นี้จะเป็นส่วนที่พิธีกรรมของศาสนาทำให้บุคคลมีระเบียบวินัยด้วยตัวของตัวเอง และเตรียมตนเพื่อชีวิตในสังคม

2. หน้าที่ในการยึดเหนี่ยว หรือผนึกเข้ากับสังคม (Cohesive function) ศาสนาและพิธีกรรม จะทำหน้าที่ในอันที่จะสร้างความหมายของการที่มนุษย์จำต้องอยู่ร่วมกัน มีอารมณ์และความรู้สึกทำนองเดียวกัน ตลอดจนแสดงออกในแนวเดียวกัน เป็นการสร้างพลังของการรวมเป็นกลุ่ม

3. ทำหน้าที่ในการผนวกและรื้อฟื้น (Revitalizing function) ศาสนาและประเพณี จะทำหน้าที่สร้างศรัทธา ความยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีในอดีตให้คงอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งสิ่งเหล่านั้นจะเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นกลุ่มสังคม

4. หน้าที่ในการสร้างความรู้สึกของคุณค่า และความสุขของการมีชีวิต (Euphoric function) พิธีกรรมทำให้เกิดความสุขในการมีชีวิตร่วมกัน พร้อมทั้งเป็นการลดความกดดันหรือ เศร้าโศกในจิตใจ ในกรณีที่กลุ่มสังคมต้องประสบภาวะวิกฤตเสมอ ๆ ซึ่งพิธีกรรมทางศาสนาจะเป็นเครื่องชี้ว่า บุคคลที่ประสบเคราะห์กรรมนั้น มิใช่เป็นผู้เดียวที่รับทุกข์ แต่กลุ่มสำคัญก็มีส่วนร่วมในความทุกข์อันนั้น

ในกรณีของวัดมังกรกมลาวาส (วัดเล่งเน่ยยี่) มีความสอดคล้องแนวคิดของ Durkheim ในเรื่องของหน้าที่ในการยึดเหนี่ยว หรือผนึกเข้ากับสังคม (Cohesive function) มากที่สุดเพราะ

ศาสนาและพิธีกรรมมีความสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม และทำให้เกิดความสามัคคีกันในคนหมู่มากได้

เห็นได้ว่า Durkheim ศึกษาพิธีกรรมทางศาสนา แต่เป็นการศึกษาในด้านหน้าที่ของพิธีกรรม ทฤษฎีที่ใช้จึงเป็นทฤษฎีการหน้าที่ (Functional theory) ซึ่งถือว่าพิธีกรรมทางศาสนาเป็นหน้าที่ของสถาบันทางสังคมในการตอบสนองความต้องการของสังคมโดยส่วนรวม

ผลงานของ Durkheim ในปี 1912 (อ้างใน ปรีตตา กอนันตกุล. 2536: 5) เป็นการศึกษาพิธีกรรมทางศาสนาที่เรียบง่าย (simple) และดั้งเดิม (primitive) โดยสังเกตได้จากเงื่อนไข 2 ประการ คือ

1. หากเป็นศาสนาที่พบในสังคม ที่การจัดการทางสังคมไม่ถูกแทรกแซง
2. เมื่ออธิบาย ศาสนาได้โดยปราศจากการใช้องค์ประกอบที่ขอยืมมาจากศาสนา ก่อนหน้านี้ และพบว่าศาสนาในยุคแรกนั้นอยู่ในรูปของ ความเชื่อผีสางเทวดา (Animism) เชื่อว่าในธรรมชาติมีผีคุ้มครอง ไม่ว่าจะเป็นแม่น้ำ ภูเขา เช่นเดียวกับความเชื่อดั้งเดิมของสังคมไทย อีกทั้งศาสนามีพิธีกรรมที่เป็นของชุมชน เชื่อมความสำคัญทางโครงสร้างหน้าที่มากกว่าเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล อย่างเช่นปัจจุบัน ศาสนาเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดสำนึกของความเป็นพวกเดียวกัน พิธีกรรมและสัญลักษณ์ทำให้สำนึกนี้แข็งแกร่งและแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น

Durkheim (อ้างใน สุขชาติ กิตติตระกูลกาล. 2540: 14) ได้ศึกษาข้อมูลทางชาติพันธุ์วรรณาในออสเตรเลีย คือการศึกษา Totem ของชาว Aborigine ซึ่ง Durkheim กล่าวว่า Totem เหมือนสัญลักษณ์ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ พิธีกรรมของชาวพื้นเมืองกลุ่มนี้ ยังทำหน้าที่ในการเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นของสมาชิกในกลุ่มได้เป็นอย่างดี Durkheim เชื่อว่าลัทธิ Totem เป็นศาสนาขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เขามีความเห็นว่พิธีกรรมและความเชื่อเป็นภาพสะท้อนสังคม และสิ่งที่คนเคารพบูชาคือ สังคม Durkheim ได้เสนอข้อคิดนี้ไว้ในหนังสือ The Elementary Forms of the Religious Life (1912) ซึ่งเป็นผลงานชิ้นสุดท้ายของ Durkheim และได้แบ่งโลกออกเป็นฝ่ายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (Sacred) กับฝ่ายที่ไม่ใช่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ (Profane) หรือสิ่งเหนือธรรมชาติ กับสิ่งที่เป็นไปในธรรมชาติ สิ่งเหนือธรรมชาติมีกฎเกณฑ์พิเศษ และข้อกำหนดเฉพาะแตกต่างจากสิ่งที่มีอยู่ในชีวิตประจำวัน การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ และความเชื่อเหล่านี้ เป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวชุมชนเข้าด้วยกัน กล่าวได้ว่าศาสนาเป็นส่วนสำคัญของจิตสำนึกร่วม (collective conscience) ศาสนามีหน้าที่ทางสังคมที่ลึกซึ้งเพราะศาสนาเป็นกลไกยึดเหนี่ยวสังคมเข้าด้วยกัน

กล่าวได้ว่าลักษณะพิเศษที่ทำให้พิธีกรรมแตกต่างไปจากปรากฏการณ์ทางสังคมทั่วไป คือพิธีกรรมนั้นจะต้องแวดล้อมไปด้วยสิ่งที่แสดงถึงความศักดิ์สิทธิ์ นั่นคือ สัญลักษณ์ (symbol) ซึ่งจะต้องมีความหมายและอำนาจ สามารถสั่งการและได้รับการเชื่อถือ สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นมาจากการยอมรับและความเคารพร่วมกันของสังคม พิธีกรรมทางศาสนาจึงเปรียบเสมือนเป็นระเบียบ

ในการปฏิบัติของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โดยที่มนุษย์เป็นผู้สร้างให้เกิดคุณค่าและความเคารพ เชื่อถือขึ้น

Geertz (อ้างใน ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาติ. 1969) กล่าวว่ามนุษย์คือสัตว์ชนิดหนึ่งที่มีวิวัฒนาการทางชีววิทยาที่สลับซับซ้อน แต่มนุษย์ก็มีข้อที่แตกต่างจากสัตว์โดยทั่วไปคือ มนุษย์สามารถควบคุมสติได้ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะที่ไม่สามารถพบเห็นได้ในสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ลักษณะเฉพาะนี้เป็นพลังของสัญลักษณ์ รูปแบบของสัญลักษณ์ มีการพูดคุยสนทนากันได้ เขียนได้ แสดงอาการปฏิกิริยาทำทางต่าง ๆ Geertz ได้บันทึกว่ามนุษย์ต้องการมีระบบของสัญลักษณ์ เพื่อที่จะเตรียมการต่าง ๆ ได้ มนุษย์สามารถสร้างสัญลักษณ์ขึ้นมาได้และมีการสืบทอดการเรียนรู้ จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง

Geertz ได้ให้คำนิยามของศาสนา คือ ระบบของสัญลักษณ์ที่กระทำให้เกิดการสร้างพลังเกิดอารมณ์และแรงกระตุ้น และทำให้รู้สึกว่าเป็นจริง

Geertz ได้ให้คำนิยามของ สัญลักษณ์ ที่เกี่ยวกับศาสนาว่า เป็นสิ่งที่หลากหลายและยอดเยี่ยม

1. บางอย่างย่อมีความหมาย เช่น เมฆสีดำ มีความหมายถึง พายุ หรือ ฝนควีน มีความหมายถึง ไฟไหม้
2. บางอย่างย่อมีความหมายชัดเจน เช่น ธงสีแดง หมายถึง อันตราย และธงสีขาว หมายถึง การยอมแพ้
3. บางอย่างไม่ใช่สถานการณ์ตรงแต่ให้ความหมายเชิงเปรียบเทียบ เช่น สัญลักษณ์ในบทกวี

คำนิยามของ Geertz ที่เกี่ยวกับสัญลักษณ์ หลายคนกล่าวว่า มีความยาวมากเกินไป และไม่ชัดเจน

Geertz กล่าวถึง ศาสนา คือ ระบบสัญลักษณ์ ไม่ได้เป็นไปตามความหมายที่แท้จริงในตัวเอง แต่แฝงไว้ด้วยลักษณะของนามธรรม ซึ่งยากแก่การแปลความ การเคารพบูชาสัญลักษณ์เป็นการเชื่อมโยงกับสิ่งที่ยากต่อการทำความเข้าใจ เป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือความสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน ความศรัทธา ความเชื่อในสิ่งต่าง ๆ ถูกแสดงผ่านสัญลักษณ์ในรูปแบบของประเพณีนิยม ปรัมปรา พิธีกรรม ฯลฯ การแสดงออกในการเคารพบูชาสัญลักษณ์ เป็นสิ่งที่เกิดจากการประสานกันทางจิตใจ ภาวะอารมณ์ ศิลธรรมของมนุษย์กับโลกทัศน์ ซึ่งมีลักษณะเฉพาะในแต่ละสังคม

Victor Turner (Morris Brian, 1987: 237) ได้ศึกษาการใช้สัญลักษณ์ทางพิธีกรรม และโครงสร้างทางสังคมของชาว Ndembu ในแซมเบีย (สาธารณรัฐตอนใต้ของแอฟริกา

เศรษฐกิจพื้นฐานของชาว Ndembu เป็นการเพาะปลูกแบบเลื่อนลอย (Shifting Cultivation) วัตถุประสงค์หลักคือ ข้าวโพด มันสำปะหลัง และข้าวฟ่าง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการทำเบียร์ การล่าสัตว์เป็นอาชีพที่มีศักดิ์ศรีของผู้ชายที่มีพลังกำลังแข็งแรง ในการล่าสัตว์ถือเป็นประเพณีอย่างหนึ่งซึ่งเป็นข้อผูกมัดระหว่างพ่อและลูกชาย การเกษตรกรรมเป็นเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดในหมู่บ้านหนึ่งในชาว Ndembu กล่าวว่า สำหรับผู้ชายต้องล่าสัตว์ ส่วนผู้หญิงมีหน้าที่ในการให้กำเนิดลูก ดังนั้น Turner จึงแนะนำว่า ในสังคมของชาว Ndembu ควรจะมีความเคารพซึ่งกันและกัน เพราะโครงสร้างในหมู่บ้านไม่มีความมั่นคงถาวร มีแต่น้ำตาและการโต้เถียงกันตลอดปี มีความกลมกลืนน้อยแต่มีความขัดแย้งมาก ชาว Ndembu ที่มีชีวิตในทางโลกมีความยับยั้งน้อยกว่าชาว Ndembu ที่เป็นกลุ่มสมาชิกเล็ก ๆ ที่ประกอบประเพณีร่วมกัน

ความเชื่อทางศาสนา มักมีความเรียบง่าย เมื่อนำมาเทียบกับพิธีกรรมที่หลากหลายของชาว Ndembu ผู้ซึ่งมีพิธีกรรมที่ซับซ้อนอย่างมาก Turner ใช้คำว่าพิธีกรรม ในแต่ละครั้งเมื่อกล่าวถึงการออกคำสั่งอย่างเป็นทางการในโอกาสที่ไม่ได้ทำในชีวิตประจำวัน มีการอ้างถึงความเชื่อที่ลึกกลับ Turner กล่าวถึง พิธีกรรมที่เกี่ยวกับการสูญเสียของชาว Ndembu มี 2 ลำดับชั้นใหญ่ ๆ คือ

ชั้นแรก เป็นพิธีกรรมชั้นฉุกเฉิน ที่มีความสัมพันธ์กับความตายและการเข้าสู่วัยหนุ่มสาว ซึ่งพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเข้าสู่วัยหนุ่มสาวนั้น มีพิธีที่สำคัญอยู่ 2 พิธี คือ การขลิบหนังหุ้มองศาติของเด็กผู้ชาย หรือเรียกว่า mukanda และพิธีกรรมของเด็กผู้หญิงที่ถึงวัยสามารถเจริญพันธุ์ได้

ชั้นที่สอง Turner ได้กล่าวถึงพิธีกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับความทุกข์ทรมาน และมักมีความโชคร้ายหลายรูปแบบเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งชาว Ndembu คิดว่าเป็นผลมาจากการกระทำของวิญญาณ mukishi ที่ดลบันดาลให้เกิดเรื่องราวขึ้น

Turner ได้กล่าวถึง พิธีกรรมที่สมาชิกในสังคมปฏิบัติ คือ

1. พิธีกรรมทำให้ความไม่เป็นมิตรน้อยลง
2. พิธีกรรมดูแลและทำลายสิ่งที่แตกต่างภายในหมู่บ้าน
3. พิธีกรรมทำชื่อเสียงให้กับหมู่บ้าน และทำให้ได้รับการยอมรับอีกครั้งจากหมู่บ้านใกล้เคียง
4. พิธีกรรมทำให้ตื่นเต้นเร้าใจ โดยผ่านทางค่านิยมในพิธีกรรมของสังคมชาว Ndembu

ในเรื่องที่เกี่ยวกับสัญลักษณ์ทางพิธีกรรม Turner ได้ศึกษาในเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจน จึงใช้แนวคิดของ Turner ศึกษาในเรื่องของสัญลักษณ์ทางพิธีกรรม

Turner (อ้างใน Morris Brian, 1987: 254) ใช้คำว่าพิธีกรรมเมื่ออ้างถึง การออกคำสั่ง ความประพฤติที่เป็นทางการสำหรับโอกาสที่ไม่ใช่กิจวัตรประจำวัน ใช้อ้างถึงความเชื่อที่เกี่ยวกับเวทมนต์ (หรือความเชื่อที่ไม่ได้จากประสบการณ์) อำนาจ

Turner (ระพีพรรณ คมใส, 2540: 7-8) แบ่งสัญลักษณ์ในพิธีกรรมออกเป็น 2 ชนิด คือ Dominant Symbol และ Instrumental Symbol

1. Dominant Symbol จะปรากฏอยู่ในบริบททางพิธีกรรมที่แตกต่างกัน แต่ความหมายของสัญลักษณ์นี้จะมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์และตรงกับระบบสัญลักษณ์รวม (Total Symbolic System) นอกจากนี้ยังมีคุณสมบัติอื่น ๆ อีก เช่น

1.1 มีลักษณะกระชับ (condensation) มีความหมายหลายนัยยะ (polysemy) หรือมีความหมายคลุมเครือ (multivocality) เพราะสัญลักษณ์อย่างหนึ่งจะสามารถแทนสิ่งต่าง ๆ และการกระทำที่แตกต่างมากมาย

1.2 สามารถทำให้ความหมาย ที่ไม่สัมพันธ์กัน รวมเป็นเอกภาพ (unification of disparate significant) โดยการเชื่อมโยงความหมายซึ่งแฝงอยู่ในสัญลักษณ์กับคุณลักษณะตามความเป็นจริง หรือความคิดที่ถูกกำหนดไว้แล้ว

1.3 มีขั้วของความหมาย (polarization of meaning) ซึ่งแบ่งเป็น 2 ขั้ว คือ

1.3.1 ขั้วอุดมการณ์ (ideological pole) จะเป็นกลุ่มของความหมายที่อ้างถึง ส่วนประกอบของวัฒนธรรมและระเบียบของสังคม

1.3.2 ขั้วความรู้สึก (sensory pole) เป็นสัญลักษณ์ที่สื่อออกมาโดยตรง ความหมายจะเป็นไปโดยธรรมชาติ หรือเป็นปรากฏการณ์ทางกายภาพ และเป็นขบวนการที่ปลุกเร้าความต้องการและความรู้สึก

Dominant Symbol เพียงหนึ่ง จะครอบคลุมทั้งความต้องการทางธรรมชาติ (natural necessity) และความต้องการทางสังคม (social need or desire) ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงพันธะหน้าที่และความต้องการ

2. Instrumental Symbol คือสัญลักษณ์ที่ใช้เป็นวิธีให้ได้มาซึ่งจุดมุ่งหมายเฉพาะในแต่ละพิธีกรรม สัญลักษณ์แบบนี้จะเข้าใจได้ก็เมื่ออยู่ในระบบสัญลักษณ์รวมทั้งหมดที่ประกอบขึ้นเป็นพิธีกรรมเฉพาะ เพราะความหมายจะปรากฏออกมาเมื่อดูจากความสัมพันธ์กับสัญลักษณ์อื่นเท่านั้น

Turner (Morris Brian, 1987: 241) ได้กล่าวถึงสัญลักษณ์ในพิธีกรรม มีคุณสมบัติที่มีหลายความหมาย (polysemy or multi-vocality) สัญลักษณ์ตัวเดียวอาจใช้สิ่งต่าง ๆ แทนหลายสิ่ง สัญลักษณ์หลัก (dominant symbol) เป็นตัวครอบครองความหมายหลายอย่างที่เป็นกุญแจทางวัฒนธรรม ความเชื่อซึ่งสามารถเชื่อมและอ้างอิงความหมายได้อย่างกว้างขวาง เขาได้ยกตัวอย่าง ต้นน้ำนม (milk tree) ซึ่งเป็นสัญลักษณ์หลักในพิธีกรรมชาว Ndembu โดยพบ

สัญลักษณ์นี้ในพิธีกรรมมากกว่า 6 พิธีขึ้นไป ชาว Ndembu กล่าวว่า ต้นน้ำนมเป็นสัญลักษณ์ของหน้าอก เต้านม ความบริสุทธิ์ ผู้หญิง ภาวะความเป็นผู้หญิง การเรียนรู้ การดูแล ฯลฯ ซึ่งหมายถึงความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างแม่กับลูก และความสำคัญของระบบมาตุพงศ์ (matriliney) ในสังคม Ndembu จากตัวอย่างดังกล่าว Turner พยายามชี้ให้เห็นว่า สัญลักษณ์แสดงออกถึงความรู้สึก และอารมณ์หลาย ๆ อย่างรวมกัน แต่ในขณะที่เดียวกันสัญลักษณ์ดังกล่าวก็มีความหมายถึงความเป็นเอกภาพร่วมกัน ในการปฏิบัติทางพิธีกรรม ความหมายทั้งหมดจะถูกนำมารวมกันเข้าเป็นหนึ่งเดียว และมีผลสามารถทำให้บุคคลหรือกลุ่มสังคมแสดงการกระทำอย่างที่ปรารถนา สัญลักษณ์จึงมีหน้าที่ในด้านการสำนึกรู้ ปลดปล่อยอารมณ์ และแสดงออกตามต้องการ

Turner (อ้างใน สุชาติ กิตติกระกุลกาล. 2540: 18) กล่าวว่า การแสดงในพิธีกรรมต่าง ๆ มีลักษณะเป็นภาวะแห่งคุณสมบัติต่อต้านโครงสร้าง (Anti-structure) หรือที่ Turner เรียกการรวมกลุ่มในลักษณะนี้ว่า Communitas ในภาวะดังกล่าวจะเต็มไปด้วยภาวะ Liminal หรือช่วงเวลาพิเศษที่แยกออกจากชีวิตปกติ ซึ่ง Turner เรียกช่วงนี้ว่า Liminality ช่วงนี้เป็นช่วงที่มีความศักดิ์สิทธิ์ เครื่องขริบ และมีสถานภาพที่กำกวม หรือที่ Mary Douglas เรียกว่า ภาวะชายขอบ (margina) ผู้คนจะแสดงพฤติกรรมที่ในชีวิตประจำวันทำไม่ได้ หรือเปลี่ยนสภาพ เช่น การแต่งตัว การแสดงบทบาทในหน้าที่พิธีกรรม ฯลฯ แต่เมื่อแสดงเสร็จสิ้นก็กลับสู่สภาพเดิม คือ กลับเข้าสู่ภาวะแห่งคุณสมบัติที่มีโครงสร้างเช่นในสังคมตามความเป็นจริง ภาวะ Liminality รวมถึงการรวมกลุ่มที่เรียกว่า Communitas ที่เกิดขึ้นในสังคมสมัยใหม่ อาจเกิดขึ้นได้ในหลาย ๆ ลักษณะ เนื่องจากสภาพสังคมที่หลากหลาย ความเป็นปัจเจกบุคคลสูง ฉะนั้นการเกิดขึ้นของการแสดงเชิงพิธีกรรมจึงสามารถแสดงออกมาทั้งในรูปของการเฉลิมฉลอง การเต้นรำ ละครเวที หรือในพิธีกรรมโดยตรง แต่เป็นพิธีกรรมที่มีรูปแบบเฉพาะและซับซ้อนไปตามสภาพความคิดและวัฒนธรรมในสังคมนั้น ๆ โดยจะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน และสนองตอบต่อความต้องการของผู้ร่วมพิธีได้อีกด้วย พิธีกรรมนั้น ๆ ถึงจะได้รับการตอบรับและเป็นที่ต้องการที่จะเข้าร่วมเป็นหนึ่งในผู้แสดง

โดยสรุปแล้ว Turner มองการแสดงเชิงพิธีกรรมว่า

1. พิธีกรรมมีหน้าที่ (Function)
2. พิธีกรรมตอบสนองความต้องการเบื้องต้นของมนุษย์ โดยแสดงออกมาในรูปของการรวมกลุ่ม Communitas ที่มีลักษณะเฉพาะในแต่ละพิธี
3. ประกอบด้วยสัญลักษณ์ (Symbols) ซึ่งเป็นหน่วยเล็กที่สุดของพิธีกรรม แต่เต็มไปด้วยความหมาย ซึ่งความหมายของสัญลักษณ์มีหลากหลาย แต่จัดได้ 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ความมีศีลธรรมตามลำดับขั้นทางสังคม และสนองความต้องการทางอารมณ์ของปัจเจกบุคคล

กล่าวได้ว่า พิธีกรรมเครื่องเซ่นไหว้ มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ซ่อนเร้นอยู่ ฉะนั้นการท้าวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ทราบว่า ของแต่ละสิ่งนั้นมีความหมายอย่างไร และเพราะเหตุใดถึงต้องใช้

อาหารหรือของชนิดนี้มาเป็นเครื่องเช่นไหว้สำหรับสักการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทั้งนี้ทำให้การประกอบพิธีกรรมเป็นไปได้อย่างราบรื่นและสมบูรณ์

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุวิทย์ ทองศรีเกตุ (2523) ศึกษาเรื่อง พิธีกรรมต่างๆในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ ผู้วิจัยจะขอล่าว่าแต่พิธีเชิญแม่ซื้อและพิธีขุมนุมเทวดา เนื่องจากการใช้อาหารเข้ามาเกี่ยวข้องในการเช่นไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ พิธีเชิญแม่ซื้อมีเครื่องประกอบในการทำพิธี อาหารควา ได้แก่ ไข่เป็ด หรือ ไข่ไก่ ข้าวสุก แกง กุ้ง ปลาเนื้อดิบ เหล้า แป้งดิบ ข้าวสาร อาหารหวาน ได้แก่ ขนมต้มแดง ขนมต้มขาว ถั่ว งา กล้วย อ้อย ข้าวเหนียว นอกจากนี้มีเทียนชัย 4 เล่ม สายสิญจน์ และแผงแม่ซื้อ (ทำด้วยไม้ไผ่ เป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส รองกันด้วยใบตองกล้วย) จุดประสงค์หลักของการประกอบพิธีนี้เพื่อรักษาเด็กให้ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ ปกป้องภัยจากภายนอกที่จะมารังควานเด็ก ขณะเดียวกันให้อยู่เป็นเพื่อนเด็ก ไม่ให้เด็กเหงา ส่วนพิธีขุมนุมเทวดา เครื่องประกอบพิธี ได้แก่ อาหารควา 12 อาหารหวาน 12 ที่สำคัญต้องมี หัวหมู 1 หัว เป็ด 1 ตัว รูป เทียน หมากพลู เหล้า มะพร้าวอ่อน กล้วย อ้อย ข้าวตอก ถั่ว งา และบัตพลี ตามแต่จะบูชาเทวดาองค์ใด ในการประกอบพิธีสำคัญๆ เช่น ตั้งศาลพระภูมิ ขึ้นบ้านใหม่ วางศิลาฤกษ์ ฯลฯ ต้องมีพิธีขุมนุมเทวดาเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ อาหารเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญของการประกอบพิธี

วาสนา อรุณกิจ (2529) ศึกษาพิธีกรรมและโครงสร้างทางสังคมของลาวโซ่ง กล่าวถึงพิธีบูชาศาลหมู่บ้าน ซึ่งหมายถึง ศาลผีประจำหมู่บ้าน ศาลผีประจำหมู่บ้านของลาวโซ่งที่บ้านสระ มีชื่อเรียกว่า ศาลเจ้าพ่อทองคำ หรือ ศาลเจ้าปู่ทองคำ ลาวโซ่งเชื่อว่า เจ้าพ่อทองคำเป็นเสมือนเทพารักษ์ คอยปกป้องรักษาหมู่บ้าน ชาวบ้านและสัตว์เลี้ยงต่าง ๆ ในหมู่บ้านให้มีความสุขร่มเย็น รอดพ้นจากอันตราย ของใช้ในพิธีบูชาศาลคือ เครื่องเช่นต่าง ๆ ได้แก่ หัวหมู 2 หัว ไก่ต้ม 4 ตัว เหล้า 4 ขวด ข้าว 4 ถ้วย ขนมก้อน 2 ถ้วย หมากพลู 2 ถ้วย พวงมาลัย 2 พวง รูปเทียน 4 ห่อ บุหรี่ 2 ซอง เหล้านี้คือเครื่องเช่นส่วนกลาง ซึ่งเป็นตัวแทนของชาวบ้านทุกคนในหมู่บ้าน ส่วนเครื่องเช่นของชาวบ้านที่นำมาสมทบ ได้แก่ อาหารควาหวาน และผลไม้ต่าง ๆ ขนมที่นำมาส่วนมากเป็นขนมบัวลอย ขนมต้มแดง ขนมต้มขาว และขนมก้อน พิธีการบูชาเช่นไหว้เริ่มเวลาประมาณ 7.00 น. จากนั้นยกเครื่องเช่นของคณะกรรมการวางไว้บนศาล ส่วนที่ลานหน้าศาล คณะกรรมการและชาวบ้านช่วยกันปูเสื่อเรียงรายไว้มากมายเพื่อให้ชาวบ้านนำอาหารมาเช่นไหว้วางไว้บริเวณนี้ ในพิธีมีผู้ประกอบพิธีที่เรียกว่าเจ้าจ้ำ และผู้ช่วยเจ้าจ้ำ เจ้าจ้ำ คือผู้ประกอบพิธีเช่นสรวงบูชาศาลประจำหมู่บ้านเมื่อเวลาที่มีการเลี้ยงศาลประจำปี ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างผีกับคนคือติดต่อผีประจำหมู่บ้านเพื่อให้มากินเครื่องเช่นที่ชาวบ้านนำมาบูชาเช่นไหว้ในการจัดวางเครื่องเช่นนี้ ผู้ช่วยเจ้าจ้ำจะเป็นคนดูแล และจัดการวางให้ถูกต้อง ในวันทำพิธี

เจ้าจ้ำจะอาบน้ำ แต่งกายอย่างสะอาดเรียบร้อย เมื่อเครื่องเช่นทุกอย่างเตรียมพร้อม เจ้าจ้ำจะเริ่มทำพิธีจุดธูปเทียนบูชาหน้าศาล กล่าวสักการะเจ้าพ่อทองคำ ขอเชิญเจ้าพ่อมารับเครื่องเช่น จากนั้นได้เชิญเทวดาทูทุกทิศให้มาชุมนุมพร้อมกัน เพื่อเป็นแขกรับเชิญของเจ้าพ่อมากินเครื่องเช่นด้วย เมื่อทำพิธีเช่นสรวงบูชาเจ้าพ่อและกล่าวชุมนุมเทวดาเสร็จแล้ว เจ้าจ้ำจะทำพิธีเสี่ยงทายตามแบบลาวโซ่ง เพื่อดูว่าเจ้าพ่อได้ลงมารับถวายและและกินเครื่องเช่นแล้วหรือไม่ โดยใช้ไม้ไผ่ขนาดสั้นเป็นไม้เสี่ยงทาย 2 อัน ยาวประมาณ 1 คืบ โดยขึ้นลงให้ได้คว่ำอันหงายอัน เหมือนกัน 3 ครั้ง ถ้าทั้ง 3 ครั้งได้ไม้คว่ำหงายติดต่อกัน แสดงว่าเจ้าพ่อลงมากินเครื่องเช่นแล้ว ขณะที่เจ้าพ่อลงมากินเครื่องเช่นนั้น คณะกรรมการศาลในนามของชาวบ้านทั้งหมด ก็จะจัดลิเกรำถวายไปด้วยเวลาผ่านไปประมาณครึ่งชั่วโมง หลังจากที่เจ้าพ่อกินเครื่องเช่น และลิเกรำถวายอยู่นั้น เจ้าจ้ำก็จะเสี่ยงทายใหม่อีกครั้ง โดยกล่าวว่า ถ้าเจ้าพ่อกินอาหารอิ่มหนำสำราญดีแล้ว ก็ขอให้เกิดไม้คว่ำหงาย กล่าวเสร็จแล้วเจ้าจ้ำก็เสี่ยงทาย ถ้าได้ไม้คว่ำหงายทั้ง 3 ครั้ง ติดต่อกันแสดงว่าเจ้าพ่อกินอาหารเสร็จเรียบร้อยแล้ว เจ้าจ้ำก็เชิญเจ้าพ่อประทับในศาล จากนั้นเจ้าจ้ำก็จะกล่าวขอพรจากเจ้าพ่อ ขอให้หมู่บ้านร่มเย็นเป็นสุข ไม่มีภัยพิบัติและภยันตราย หรือโรคภัยไข้เจ็บ ขอให้เจ้าพ่อจงช่วยคุ้มครองรักษาหมู่บ้านตลอดไป พิธีบูชาศาลผีประจำหมู่บ้านถือเป็นพิธีกรรมสำคัญที่ทุกคนในหมู่บ้านปฏิบัติ เพื่อให้คนภายในหมู่บ้านอยู่กันอย่างร่มเย็นเป็นสุข

Penny Van Esterik (1986) เขียนหนังสือชื่อ Feeding their faith: Recipe knowledge among Thai Buddhist woman กล่าวว่า ศาสนาพุทธทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่ได้มีความหมายในวรรณคดีที่เกี่ยวกับอาหารมากนัก ขาดแคลนการวางแผนอย่างละเอียด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงขอบเขตจำกัดที่เกี่ยวกับอาหารในอุดมคติของศาสนาพุทธ ผู้หญิงไทยที่นับถือศาสนาพุทธใช้ความรู้ของเขาเองที่เกี่ยวกับอาหารเป็นตัวกำหนดลำดับชั้นในสิ่งที่เป็นธรรมชาติ และสิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติ คนไทยในชนบทสามารถควบคุมสถานการณ์โดยการใช้อาหารถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับอาหาร อธิบายได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมนระหว่างมนุษย์และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผู้หญิงเป็นผู้ปฏิบัติเตรียมการ และหาอาหารมาเช่นไหว้อย่างเหมาะสม และวิธีปฏิบัติที่ทำการเป็นประจำมีการสืบทอดกันโดยปากต่อปากระหว่างแม่กับลูกสาว ความสัมพันธ์ได้ถูกสร้างขึ้นโดยการเลี้ยงอาหารถวายสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ถ้าครั้งหนึ่งได้เคยเลี้ยงอาหารให้วิญญาณ ต้องทำเช่นนี้ต่อไปเรื่อยๆ ถ้าหยุดทำจะมีปัญหาเกิดขึ้น ผู้หญิงเป็นผู้สนับสนุนที่ดี เป็นคำชมเชยของคนในสังคมไทยในชนบท ส่วนเนื้อหาที่จะกล่าวต่อไปเป็นเรื่องเกี่ยวกับการถวายอาหารให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์โดยเฉพาะอาหารที่จะถวายให้พระอินทร์ ซึ่งถือเป็นเทพชั้นสูงสุดของฮินดู และคนในศาสนาพุทธก็นับถือเช่นกัน เป็นเทพที่มีความเมตตากรุณา คุ้มครองป้องกันภัยได้ มีการสักการะบูชาด้วย กล้วย มะพร้าว ข้าวที่ปรุงแล้ว ข้าวพอง พืชตระกูลถั่วสีเขียว เมล็ดงา ขนมต้มแดง ขนมต้มขาว ทั้งหมดถือเป็นอาหารมังสวิรัต ซึ่งพราหมณ์ในกรุงเทพมหานครเป็นผู้จัดทำเตรียมการในโอกาสที่มีพิธีกรรม มีสิ่งเหนือธรรมชาติมากมายที่จัดเป็นลำดับชั้นของวิญญาณที่คุ้มครอง ซึ่งอาจจะเป็นเทวดาหรือผีก็ได้ มีหลายพิธีกรรม หลายโอกาสที่วิญญาณที่คุ้มครองจะปกป้องคุ้มครองกันภัยแก่วัด บ้าน และเมือง

ทั้งนี้ต้องมีการถวายอาหารอย่างเหมาะสม วิญญาณที่คุ้มครองภายในวัดจะประกอบไปด้วยความเชื่อแต่ก่อนในเรื่องของวิญญาณของเจ้าอาวาสในวัด มีรูปปั้นหรือรูปภาพของเจ้าอาวาสวัดตั้งอยู่ ซึ่งจะตั้งต่ำกว่าพระพุทธรูปในศาลา วัดที่คุ้มครองในวัดมักเป็นมังสวิรัต ส่วนวิญญาณที่คุ้มครองภายในหมู่บ้านจะตรงกันข้ามคือ กินเนื้อสัตว์ แกงเผ็ด เคี้ยวใบพลู สูบยาเส้น และดื่มวิสกี้ มีวิญญาณคุ้มครองอีกประเภทหนึ่งที่อาศัยอยู่ในต้นไม้ และอยู่ในเสาหลักของบ้าน เรียก นางไม้ อาหารที่ควรใช้เช่น ไหว้คือ กล้วย มะพร้าว และขนมหวาน ที่สำคัญจะไม่ใช้เนื้อสัตว์หรือปลาถวาย วิญญาณคุ้มครองที่อยู่ภายในบ้าน ควรให้อาหารตามความเหมาะสม เมื่อมีเหตุการณ์สำคัญผู้หญิงจะเตรียมอาหารจานพิเศษที่ทำด้วยปลา น้ำมันปลา พริกไทย และมะนาว วิญญาณจะพอใจในของเหล่านี้มาก วิญญาณเหล่านี้คือ ผีเจ้าที่ เจ้าที่ ผีบ้าน พระภูมิ พระภูมิเจ้าที่ หรือ พระไชยมงคล จะเรียกว่าอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับความรู้ของเจ้าของบ้านว่า วิญญาณเหล่านี้มีอาณาจักรภายในพื้นที่บ้านเท่าไร หรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับวิจารณ์ว่า วิญญาณเหล่านี้แท้จริงแล้วเป็นเทวดาหรือผี ถ้ามีพิธีกรรมภายในบริเวณบ้าน วิญญาณที่คุ้มครองภายในบ้าน หรือเจ้าที่ จะถูกแต่งตั้งทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของบริเวณบ้าน ศาลที่มีความสูงเท่ากับระดับตามมองเห็น มีแท่นบูชาประดับด้วยธงสีแดงและขาว ดอกไม้ ธูป และมีใบตองห่อเป็นรูปกรวย เรียกว่าบายศรี มีจานเล็ก ๆ 4 ใบ คือ ใบพลู ปลาที่หมักจนเปรี้ยวและเผ็ดพร้อมข้าว ของหวาน และน้ำ ด้านหน้าของศาลเจ้าที่มีผู้ปฏิบัติพิธีอยู่ มีหัวหมูอยู่ในถาดด้านข้าง ปลาทางด้านซ้ายมือ ไก่วางทางด้านขวามือ แกงเผ็ดเนื้อและขนมต้มแดง ขนมต้มขาว วางด้านหน้าของหัวหมู อาหารทั้งหมดสำหรับเจ้าที่เท่านั้น ไม่ใช่ของที่มนุษย์ควรกิน พิธีกรรมเครื่องเช่น ไหว้ที่กล่าวมานี้ อาจทำเช่นไหว้แต่เทวดาอารักษ์หรือวิญญาณ ก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้คนที่อยู่ในบ้านอยู่กันอย่างมีความสุข

ศิริลักษณ์ สุภากุล (2533) ศึกษาพิธีกรรมพืชน้ำกับการจัดระเบียบทางสังคม จังหวัดลำปาง กล่าวว่า ผีผดเป็นผีประจำตระกูล หรือผีบรรพบุรุษของชาวไทยในภาคเหนือกลุ่มหนึ่ง ซึ่งจะคอยรักษาบ้านเรือนให้อยู่ปกติสุข เครื่องเช่นสังเวศประกอบด้วย หัวหมูดิบ 1 หัว พร้อมขาทั้ง 4 สมมติว่าเป็นหมูทั้งตัว ไก่ 4 ตัว ลาบ แกงอ่อม หมูปิ้ง ตับปิ้ง ยาไล่ ไล่อ้ว ข้าวต้มมัด ขนมต้มแดง ขนมต้มขาว สุรา และมะพร้าว พิธีกรรมพืชน้ำของตระกูลนั้นได้สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน โดยมากจัด 3 ปีต่อครั้ง ในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน เพื่อเป็นการสืบทอดประเพณีของตระกูล ในบางครั้งจัดขึ้นเพื่อเป็นการแก้บนให้ลูกหลานในตระกูล

ชุตินธรา วัฒนกุล (2537) ศึกษากรือเซะ (หมายถึงมัสยิดกรือเซะ จังหวัดปัตตานี) ความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ ปริมปรา นิยายและพิธีกรรม กล่าวว่า การประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี โดยในแต่ละปีจะมีการจัดพิธีสำคัญทั้งหมด 3 ครั้ง คือ พิธีสมโภชเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว พิธีเซ็งเม้ง (ไหว้ศพ) และพิธีวันเกิดเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว แต่จะขอลงถึงพิธีเซ็งเม้ง ซึ่งเป็นพิธีระลึกถึงบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว ตามประเพณีดั้งเดิมของชาวจีน โดยจัดเตรียมข้าวปลาอาหาร หัวหมู เป็ด ไก่ ผลไม้ และกระดาดเงิน กระดาดทอง ไป

ประกอบพิธีเช่นไหว้ ณ ฮวงซุ้ยเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว มีการร่วมมือกันทำความสะอาดฮวงซุ้ยของเจ้าแม่ หลังจากจุดธูปเทียน กราบไหว้บูชาเจ้าแม่เรียบร้อยแล้ว จะมีการเผากระดาษเงิน กระดาษทอง ที่จัดเตรียมไว้ การเช่นไหว้นี้เป็นการระลึกถึงเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว เพื่อแสดงความเคารพและศรัทธาที่มีอยู่ มีความเชื่อว่าเจ้าแม่จะช่วยปกป้องคุ้มครองรักษา ตลอดจนบันดาลความสุข ความเจริญให้เกิดขึ้นกับผู้ที่มีความศรัทธาและครอบครัว

ยูริ โบตระกูล (2537) ศึกษาเรื่อง พิธีบุญก่าฟ้าของลาวพวน ในวันขึ้น 2 ค่ำ เดือน 3 ก่อนที่จะถึงวันก่าฟ้า เรียกวันสุกติบ ชาวบ้านจะมีพิธีสำคัญในการทำบุญก่าฟ้า 4 อย่าง คือ พิธีแห่แม่โพสพ พิธีบวงสรวงเทวดา พิธีเปิดงานก่าฟ้า พิธีบูชาแม่เตาไฟและบันได หลังจากที่มีการทำพิธีแห่แม่โพสพแล้ว แม่บ้านพวนคนหนึ่งจะนำเครื่องบัตร์พลี ประกอบด้วย มะพร้าว ส้มกล้วย ขนมเป็ยะ (แต่เดิมใช้ขนมต้มแดง ต้มขาว) บายศรีปากชาม หัวหมู เหล้า ธูป เทียน ดอกไม้ ข้าวหลามที่ปอกเปลือกแล้ว ไปวางไว้ที่ศาลเพียงตา เชื่อว่าเพื่อขับไล่ภูติผีปีศาจชั้นต่ำและสิ่งชั่วร้ายให้ออกไปจากบริเวณนั้น จากนั้นกล่าวอัญเชิญเทวดาชั้นจาตุมาหาราช (ผีฟ้า หรือแถน เป็นเทพดาที่จะบันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล และข้าวปลาอุดมสมบูรณ์) ให้มารับเครื่องบัตร์พลี พร้อมทั้งมาร่วมในพิธีบุญก่าฟ้าที่จัดขึ้น และกล่าวคำขอพรต่าง ๆ จากเทวดา โดยมีผู้ช่วยพราหมณ์คนหนึ่งลั่นฆ้อง 3 ครั้ง เป็นสัญญาณว่าได้อัญเชิญเทวดาแล้ว ในการทำพิธีบุญก่าฟ้า การทำพิธีบวงสรวงเทวดา เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ชาวพวนเชื่อว่า หากไม่มีการทำพิธีนี้แล้วจะทำให้เกิดฟ้าผ่าคนในหมู่บ้าน และฝนไม่ตก โดยทั่วไปลาวพวนจะยึดเอาวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 เป็นวันก่าฟ้า เพราะเป็นฤดูกาลที่ว่างจากงาน กล่าวคือ เป็นช่วงเวลาที่ชาวพวนเพิ่งจะเก็บเกี่ยวข้าวเสร็จ ถือว่าเป็นการเฉลิมฉลอง ภายหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว และเป็นการเตรียมฤดูกาลเพาะปลูกครั้งต่อไป

กาญจนา สุวรรณวงศ์ (2539) ศึกษาวิถีชีวิต พิธีกรรมและการธำรงค์เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มพราหมณ์ราชสำนักในสังคมไทย กล่าวว่าพระราชพิธีตรีมพายว-ตรีพายว เป็นพิธีขึ้นปีใหม่ของพราหมณ์ โดยถือเอาต้นฤดูหนาวเป็นการเริ่มต้นตามการนับเวลาแบบสุริยคติ โดยหมู่พราหมณ์ราชสำนักมีการประกอบพิธีขึ้น มีการสวดอัญเชิญเทพเจ้าทางศาสนาพราหมณ์จาก สรวงสวรรค์ลงมาสู่โลกมนุษย์ เพื่อจะได้สักการะบูชา และพราหมณ์นั้นจะได้ทำการถือพรตสวดบูชาถวายองค์เทพ พิธีนี้มีหลายขั้นตอน แต่ผู้วิจัยจะขอลำดับถึงขั้นตอนที่ 2 ซึ่งเป็นการสักการะเทพเจ้าด้วยโภชนาการ มี ข้าวตอก ข้าวเม่า กล้วย อ้อย มะพร้าว ขนม เป็นต้น โดยการอ่าน โสลกสรรเสริญเทพเจ้า แล้วพราหมณ์จะนำเอาอาหารเหล่านั้นถวายพระบรมวงศานุวงศ์ หรือ แจกคนทั่วไป เชื่อกันว่าผู้ที่ได้บริโภคนั้น จะเกิดความเป็นสิริมงคลแก่ตน พิธีนี้เป็นการระลึกถึงพระเมตตาและความสำคัญขององค์เทพ ที่ได้ช่วยให้มีพืชพรรณธัญญาหารแก่มนุษย์ และเป็นการขอพรให้บ้านเมืองมีความมั่นคงและความอุดมสมบูรณ์

จิตรดา ก้อนันทเกียรติ (2539) เขียนหนังสือชื่อ ตังหน่งเกี้ย โดยมีพิธีกรรมของจีนที่สำคัญหลายอย่าง เช่น พิธีไหว้เจ้า หมายถึง การไหว้เจ้าที่กับไหว้บรรพบุรุษ ของควาถ้าจัดเป็นชุดใหญ่ มี 5 อย่าง ประกอบด้วย หมู ไก่ ตับ ปลา และกุ้งมังกร แต่เนื่องจากกุ้งมังกรมีราคาแพงและหายาก จึงหันมาใช้เป็ด หรือปลาหมึกแห้งแทน ของหวานมี ซาลาเปาไส้หวาน ขนมไข่ ขนมถั่วฝู ขนมกุยช่าย และขนมจันอับ (ใช้ขนม 5 อย่าง หรือ 3 อย่างก็ได้) ผลไม้ที่ใช้ไหว้มักเลือกชนิดที่เป็นมงคลอยู่ในตัว เช่น ส้ม คำจีนเรียก ไต้กิก แปลว่า โชคดี องุ่น คำจีนเรียก พู้ท้อ หมายถึง งอกงาม สับปะรด คำจีนเรียก อั้งไล้ แปลว่า มีโชคมาหา กล้วย มีความหมายถึง การมีลูกหลานสืบสกุล ทั้งหมดเป็นประเพณีที่คนจีนปฏิบัติสืบทอดกันมา ตามความเชื่อที่จะต้องไหว้เจ้าที่ และไหว้บรรพบุรุษ เพื่อให้เป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว นอกจากนี้มีการไหว้อาพัว คือ การไหว้เจ้าแม่ผู้คุ้มครองเด็ก ๆ เสมือนเป็นพี่เลี้ยง ของไหว้สำหรับอาพัวมี ไข่เป็ดต้มย้อมสีแดง กี่ฟองก็ได้ กิ่งทับทิม หมูต้ม 1 ชิ้นใหญ่ ทอง เปลเด็ก ผ้าผวยเด็ก ของใช้เด็ก เช่น สบู่ แป้ง ของทั้งหมดนี้สำหรับไหว้อาพัว เพื่อให้ท่านคุ้มครองดูแลลูกหลานที่เพิ่งคลอด

ฤดีมน ปริดีสนิท (2539) ศึกษาเรื่องวิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรม ประเพณี และประวัติศาสตร์ชุมชน กรณีไท-พวน อำเภอบ้านผือ วิถีชีวิตที่สำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว คือ งานเกษตรกรรม ทำไร่ ไถนา ชนกลุ่มนี้มักมีความสามารถในการทำนาปลูกข้าวได้ดี การทำนาคือ อาชีพหลักของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว เกือบจะทุกกลุ่มมีวัฒนธรรมความเชื่อและพิธีกรรมมากมายในการปลูกข้าว เช่น ชุมชนไท-พวนบ้านผือมีความเชื่อและพิธีกรรมในการปลูกข้าว ชุมชนไท-พวนบ้านผือจะเริ่มทำนาเมื่อได้เลี้ยงบ้าน (เป็นประเพณีสำคัญที่ไท-พวนปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพื่อให้ผีอุปตูปักปักรักษาบ้านให้ร่มเย็นเป็นสุข) และได้ทำบุญบั้งไฟไปแล้ว (หมายความว่า ปีใดทำบุญบั้งไฟก็จะทำนาหลังบุญบั้งไฟ หากไม่ทำบุญบั้งไฟก็จะทำนาหลังเลี้ยงบ้าน การทำบุญบั้งไฟไม่จำเป็นต้องทำทุกปีขึ้นอยู่กับความพร้อมของชุมชน) มีฝนฟ้าตกมากก็จะเริ่มทำนา แต่ก่อนทำจะต้องเลี้ยงผีนา หรือตาแฮกก่อนพิธีเลี้ยงผีตาแฮกหรือผีนา เครื่องเลี้ยง ประกอบไปด้วย ไก่ต้ม 1 ตัว เหล้า 1 ไห พาหวาน ข้าวดำ ข้าวแดง ชัน 5 หมาก พลุ บุหรี่ ข้าวเหนียว 1 ปั้น จะเลี้ยงในเช้าวันพุธ พ่อบ้านจะนำเครื่องเลี้ยงไปวางที่มุมแปลงนาที่กำหนดกันไว้ว่าเป็นที่สถิตของผีนา จุดธูปเทียน แล้วกล่าวขออนุญาตผีนา ทำนาขอให้ได้ข้าวปลาอุดมสมบูรณ์ ขอให้ผีนาปักปักรักษานา รักษาข้าว

เหลียง หยวน หลิง (2539) ได้แปลไว้ในหนังสือ ชาวจ้วง ซึ่งมีหลายพิธีกรรมที่ต้องใช้อาหารเป็นเครื่องเซ่นไหว้ เช่น วันศาลเจ้าอู่กู่ อู่กู่ หมายความว่า ธัญชาติทั้งห้า วันศาลเจ้าอู่กู่ บางที่เรียกว่าวันหม้ออีต้าหวัง ซึ่งเป็นวันเซ่นไหว้หม้ออีต้าหวังผู้เป็นเทพธัญชาติทั้งห้า เล่ากันว่าหม้ออีต้าหวังเป็นเทพผู้คุ้มครองธัญชาติทั้งห้าได้รับผลอุดมสมบูรณ์ ทำให้ชาวจ้วงอยู่ดีกินดี มีคุณแก่ชาวจ้วง ดังนั้นชาวจ้วงจึงตั้งศาลเจ้าให้เป็นเฉพาะเพื่อเซ่นไหว้และระลึกถึงพระองค์ วันขึ้น 2 ค่ำเดือนหกซึ่งเป็นวันเกิดของหม้ออีต้าหวัง ชาวจ้วงจะไปเซ่นไหว้หม้ออีต้าหวังที่ศาลเจ้าทุกปี ปีละครั้ง

และทุกหกปีจะเช่นไหว้ครั้งใหญ่หนึ่งครั้ง การเช่นไหว้ธรรมดา ๆ จะใช้เนื้อไก่ เนื้อเป็ด เนื้อหมู การเช่นไหว้ครั้งใหญ่ต้องฆ่าหมู ฆ่าควายมาเช่น เวลาเช่นไหว้ต้องทำพิธีในศาลเจ้าอี่ตำหวัง โดยทุก ๆ ครอบครัวส่งตัวแทนเข้าร่วม พ่อครัวจะเอาเนื้อไก่ เป็ด หมู วัวหรือควาย กระจุดก ตับปอด และไส้ กับผักอื่น ๆ ทำเป็นอาหาร 12 ชนิด รสต่าง ๆ กัน อาหาร 12 อย่างเป็นตัวแทน 12 เดือน จุดธูปเทียนเรียบร้อยแล้ว เอาอาหารอย่างแรกมาเช่น หลังจากนั้น 10 นาทีเอาอย่างที่สองมาวางที่แท่นบูชา จนครบ 12 อย่าง ก็เอาเงินกระดาษมาเผาและแสดงความเคารพ เมื่อการเช่นไหว้เสร็จสิ้นลงพ่อครัวจะแบ่งอาหารที่เช่นไหว้นั้นให้คนที่มาเข้าร่วมเช่นไหว้เท่า ๆ กัน เอากลับบ้านไปกินในครอบครัว ถ้าหากพ่อครัวใจลำเอียงไม่เที่ยงธรรม จะได้รับโทษจากเทพหม้ออี่ตำหวัง เพราะว่าเทพหม้ออี่ตำหวังคุ้มครองให้ทุกคนได้มีความสุขสมบูรณ์และร่ำรวยขึ้น

เบญจมาส แพทอง (2540) เขียนหนังสือเรื่อง บายศรี : สัญลักษณ์ของพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ได้กล่าวไว้ว่า การบวงสรวง หมายถึง การบอกกล่าวเทวดาให้มาร่วมในพิธีและร่วมรับประทานอาหารที่อยู่ในบายศรีและเครื่องสังเวย การบวงสรวงสังเวยนี้มีทั้งพระราชพิธีที่เกี่ยวข้องกับพระมหากษัตริย์ และพิธีที่ราษฎรจัดทำขึ้น การบวงสรวงของราษฎรมักใช้บายศรีปากชาม เช่น การสังเวยพระภูมิเจ้าที่ ส่วนการบวงสรวงของหลวงมักใช้บายศรีต้น 3 ชั้น การบวงสรวงของหลวง เครื่องประกอบบายศรีมีหัวหมู 2 หัว เป็ด 1 คู่ ไก่ 1 คู่ ปลาช่อนแป๊ะชะ 1 คู่ ปู กุ้ง อย่างละ 1 คู่ ทองหยิบ ฝอยทอง ขนมต้มแดง ต้มขาว อย่างละ 1 จาน เมี่ยงส้ม 1 จาน ผลไม้ กล้วยน้ำ มะพร้าวอ่อน 5 ผล ไข่ 1 จาน การทำพิธีนั้นพราหมณ์เป็นผู้ทำพิธี ส่วนการบวงสรวงสังเวยของราษฎร เครื่องบวงสรวงสังเวย ได้แก่ โภชนาอาหารที่มีทั้งพวกเนื้อสัตว์ และพวกที่ไม่ปรุงปนด้วยเนื้อสัตว์ ได้แก่ หัวหมู เป็ด ไก่ กุ้ง ปู ปลา ส่วนใหญ่ต้มสุก มะพร้าวอ่อน กล้วยน้ำ ขนมต้มแดง ขนมต้มขาว เผือกต้ม มันต้ม ขนมแกงบวด ถั่ว งา และนมเนย เป็นต้น ถ้าเป็นบายศรีในพระภูมิต้องวางไข่สุกอีก 1 ใบ ส่วนพิธีไหว้ครูโชนละคร เครื่องสังเวย มีทั้งเครื่องดิบและเครื่องสุก สำหรับครูโชนละครฝ่ายยักษ์ และฝ่ายมนุษย์ ได้แก่ หัวหมูดิบ พร้อมทั้งขา หาง ลิ้น 2 หัว หัวหมูสุกพร้อมทั้งขา หาง ลิ้น 2 หัว เป็ดดิบ (ทั้งตัว) 2 ตัว เป็ดสุก (ทั้งตัว) 2 ตัว ไก่ดิบ (ทั้งตัว) 2 ตัว ไก่สุก (ทั้งตัว) 2 ตัว บายศรีปากชาม 2 ที่ มะพร้าวอ่อน กล้วยน้ำ 2 ที่ ขนมต้มแดง ต้มขาว 2 ที่ ขนมหูช้าง และเล็บมือนาง 2 ที่ ปูทะเลดิบและสุก 2 ที่ ขนุน 2 ที่ โรตีสีหรือมะตะปะ 2 ที่ นมเนย ขนมปัง 2 ที่ ผลไม้เจ็ดอย่าง ใส่พาน 1 ที่ ผลไม้ต่าง ๆ ใส่พาน 2 ที่ ไข่ต้ม ไข่ดิบ 2 ที่ กบข้าวแชก 2 ที่ สุรา 2 ที่ พักทองแกงบวด 2 ที่ น้ำพริกเผา น้ำจิ้ม 2 ที่ ทองหยิบ ขนมถ้วยฟู 2 ที่ ทองหยอด 2 ที่ ฝอยทอง 2 ที่ หมาก พลุ บุหรี่ ใบจาก กัญชา ยาฝิ่น 2 ที่ ขนมหม้อแกง 2 ที่ ขนมข้าวแชก 2 ที่ กุ้งดิบ กุ้งสุก 2 ที่ ปลาแป๊ะชะ หนึ่งตัว 2 ที่ ผลไม้ป่า เผือก มัน ตะโก มะพลับ 2 ที่ กระจายอาหารทั้งหมดเหล่านี้อาจตვენางอย่างได้ ไม่ได้บังคับว่าต้องมีตามรายการทั้งหมด

ระพีพรรณ คมใส (2540) ศึกษาพิธีกรรมแซนเนียะตา (หมายถึง การเซ่นบรรพบุรุษของหมู่บ้าน) ของกลุ่มชาวไทยเขมร พบว่า ชาวบ้านกราม มีความเชื่อในเรื่องธรรมชาติ สิ่งเหนือธรรมชาติ เชื่อเรื่องโชคลางและเวทมนต์ต่างๆ ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ และจากการเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงออกตามความเชื่อทุกๆ ปี นั่นคือการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของท้องถิ่น พิธีกรรมที่สำคัญคือ พิธีกรรมแซนเนียะตา ซึ่งจะมีอุปกรณ์และสิ่งของที่ใช้ในการประกอบพิธีคือ 1. กันตารางคือ ภาชนะ เช่น ตะกร้า ที่ถูกแปรสภาพสำหรับใช้ใส่ของแห่งเดินรอบหมู่บ้าน 2. สลาเทิล หรือ สลาธรรม เป็นต้นกล้วยเล็ก ๆ ใช้ใบขนุน 3 ใบเลี้ยงข้าง ๆ และเสียบใบที่ปลายไม้กับหมากซีกหนึ่ง ตรงกลางหยวกกล้วยเสียบรูป 1 ดอก โดยมากมักใช้คู่หนึ่งเสมอ คือ สลาธรรม 2 อัน ที่สำคัญคือ มีดอกไม้ 1 ดอก เชื่อว่าแทนพระสงฆ์ ทั้งนี้เนื่องจากในพิธีนี้ไม่มีพระสงฆ์เข้าร่วมพิธี จึงใช้ดอกไม้แทน ส่วนรูป 2 ดอก เชื่อว่า รูปดอกที่หนึ่งใช้แทนทางโลก ส่วนรูปดอกที่สองใช้แทนทางธรรม พิธีนี้จัดขึ้นเพื่อเป็นการบอกกล่าวขอบคุณผีบรรพบุรุษ ที่ได้ช่วยดูแลรักษาหมู่บ้าน พิธีนี้จัดขึ้นในวันอังคารสัปดาห์ที่ 3 หรือวันอังคารสัปดาห์ที่ 4 ของเดือนกุมภาพันธ์ หลังจากเก็บเกี่ยวเสร็จแล้ว ส่วนจะเป็นวันอังคารที่เท่าไรแล้วแต่ชาวบ้านจะประชุมตกลงกัน ที่กำหนดวันอังคาร เนื่องจากเชื่อว่าวันดังกล่าวเป็นวันดี จะประกอบพิธีอะไรก็ประสบความสำเร็จ พวกภูติผีปีศาจไม่กล้าเข้ามาใกล้ทำลายพิธี กล่าวได้ว่า พิธีนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นการบอกกล่าวขอบคุณผีบรรพบุรุษ ที่ได้ช่วยดูแลรักษาหมู่บ้านและคนในหมู่บ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข และให้ทำนาได้ข้าวอุดมสมบูรณ์ หรือทำการเกษตรได้ผลผลิตดี ให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล

ยุทธนา วรณปิตกุล (2541) ศึกษาพิธีกรรมกินเจในสังคมจีนภาคใต้ กล่าวถึงเครื่อง เช่นในการประกอบพิธีกรรม ประกอบด้วย 1. ผักสด 12 ชนิด นำมาลวก หรือผัดให้สุก ห้ามใช้ผักดิบ 2. ผลไม้แห้ง 12 อย่าง เช่น ลูกเกต จันอับ ลูกสมอ 3. ผลไม้สด 5 อย่าง ส่วนใหญ่ใช้ผลไม้ในท้องถิ่น เช่น กล้วยหอม สับปะรด ส้มโอ แอปเปิล ยกเว้นผลไม้บางชนิด เช่น กล้วยน้ำว้าฝรั่ง 4. น้ำชา 12 ถ้วย ทั้งหมดเป็นอาหารเครื่องเซ่นไหว้ของ หยกอ่อง กิวอ่อง (ซึ่งเป็นเทพเจ้าของจีน) เจ้าแม่กวนอิม เจ้า และโต๊ะบูชาที่เสาโกเต็ง เป็นสัญลักษณ์ในเทศกาลกินเจ นอกจากนี้แล้วยังมีอุปกรณ์ประกอบพิธี คือ ธงพระ ใช้ในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับขบวนแห่งพระ และรับเสด็จพระ ธงสี เป็นธงทหารทั่วไป เป็นสัญลักษณ์แทนทหารไพร่ราบ ใช้รักษา ปิดเป่า และเส้สำหรับเปิดประตูสวรรค์ และขับไล่สิ่งชั่วร้ายไม่เป็นมงคล ใช้ในการรักษาความเจ็บป่วย